

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.4.17>**В. Р. Чалик**викладач кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

У статті визначаються ознаки інформаційного забезпечення суб'єктів системи надання соціальних послуг в Україні, а саме: його змістом є непереривний процес, що складається з різних видів інформаційної діяльності уповноважених органів у сфері надання соціальних послуг; отримувачів соціальних послуг; надавачів соціальних послуг; об'єднань працівників системи надання соціальних послуг; об'єднань надавачів соціальних послуг; об'єднань отримувачів соціальних послуг; методами реалізації інформаційного забезпечення суб'єктів системи надання соціальних послуг в Україні є створення, використання, дослідження, зберігання, захисту, передавання, обробки, знищення інформації; основним ресурсом є інформація, вид, якість, обсяг, структура, форма, строк та носії використання якої визначаються інформаційними потребами та суб'єктів системи надання соціальних послуг; засобами інформаційного забезпечення є інформаційні системи, мережі, ресурси та інформаційні технології, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки; реалізується інформаційне забезпечення через комплекс нормативно-правових, організаційно-управлінських, науково-технічних та інших заходів; метою цього виду інформаційного забезпечення є задоволення інформаційних потреб та забезпечення реалізації інформаційних прав уповноважених органів у сфері надання соціальних послуг; отримувачів соціальних послуг; надавачів соціальних послуг; об'єднань працівників системи надання соціальних послуг; об'єднань надавачів соціальних послуг; об'єднань отримувачів соціальних послуг. Сформульоване авторське поняття інформаційного забезпечення суб'єктів системи надання соціальних послуг в Україні як забезпеченого комплексом нормативно-правових, організаційно-управлінських, науково-технічних заходів непереривний процес створення, використання, дослідження, зберігання, захисту, передавання, обробки, знищення інформації визначеного виду, якості, обсягу, структури, форми, за допомогою інформаційних систем, мереж, ресурсів та технологій, спрямований на задоволення інформаційних потреб і реалізацію інформаційних інтересів суб'єктів системи надання соціальних послуг в Україні.

Ключові слова: інформаційне забезпечення соціальної сфери, соціальні права, реалізація, захист, соціальна інформація, соціальне забезпечення, соціальні послуги, система надання соціальних послуг.

Постановка проблеми. Автоматизовані інформаційні технології підвищують гнучкість управління та здатність органів управління реагувати на зміни в суспільстві й бізнес-середовищі. Інформаційні технології використовуються й для поширення інформації, а також для формування суспільної свідомості. Інформаційні технології реорганізують процес управління, забезпечуючи його вищу обґрунтованість [1]. За нинішнього сценарію

роль технологій стає все більш значущою для ефективного планування соціального та економічного розвитку. Необхідним є розробка інформаційних технологій, розбудова інфраструктури їх впровадження та використання, навчання користувачів роботи з інформаційними технологіями. Г. Булуй, В. Якобчук, М. Плотнікова, В. Булуй вважають, щоб забезпечити прогрес соціально-економічного розвитку необхідно переосмислити процеси взає-

модії та зробити інформаційні технології більш інноваційними з активною участю усіх зацікавлених сторін. Управління соціально-економічним розвитком передбачає здійснення планування та реалізацію програм та стратегій [1]. Розробка програм та планів потребує обробки великих масивів інформації, поглибленого дослідження напрямів соціально-економічного розвитку. Використання інформаційно-комунікативних технологій спроможне проводити управління на якісно іншому рівні. Окрім того інформаційні технології дозволяють залучати більшу кількість учасників, забезпечити вищу координацію їх дій, що позитивно впливає на якість прийнятих рішень [1].

Питання інформаційного забезпечення суб'єктів надання соціальних послуг займає третину питань, що повинні бути врегульовані для ефективного функціонування механізму надання соціальних послуг. Про це свідчать соціологічні дослідження причин низької ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськими організаціями у сфері надання соціальних послуг. В.В. Дударьовим, В.М. Поповичем було виявлено, що серед основних причин є недостатність інформаційно-комунікаційної взаємодії між органами місцевого самоврядування і недержавних організацій (32%) [2, с. 14].

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Науковим опрацюванням питання правового регулювання функціонування інформаційних ресурсів у соціальній сфері займалися такі вчені як Г.О. Блінова, Г.О. Балуй, К.В. Дубич, В.В. Дударьов, О.О. Кочемировська, І.Г. Оксьом, Г.П. Орел, О.М. Пищуліна, В.М. Попович та інші. Водночас системного дослідження системи інформаційних ресурсів у соціальній сфері, правових засад їх використання, змісту інформації, що циркулює в них не було приділено достатньо уваги.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні кола суб'єктів системи надання соціальних послуг, їх повноважень в інформаційній сфері та основних функцій, що потребують інформаційного супроводження; визначення ознак інформаційного забезпечення системи суб'єктів

надання соціальних послуг та формулювання відповідного авторського поняття.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про соціальні послуги» містить поняття «соціальні послуги», а саме це дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають [3]. К.В. Дубич визначає соціальні послуги, як сукупність заходів, що спільно формуються та вживаються органами державної влади, фізичними особами та недержавними організаціями, спрямованих на пом'якшення або подолання складних життєвих труднощів окремих осіб чи груп населення для повернення до повноцінної життєдіяльності [4, с. 95].

Згідно ст. 8 Закону України «Про соціальні послуги» суб'єктами системи надання соціальних послуг є: 1) уповноважені органи у сфері надання соціальних послуг; 2) отримувачі соціальних послуг; 3) надавачі соціальних послуг; 4) об'єднання працівників системи надання соціальних послуг; 5) об'єднання надавачів соціальних послуг; 6) об'єднання отримувачів соціальних послуг [3].

Згідно чинного законодавства основними суб'єктами здійснення соціального захисту та соціальної підтримки громадян є інституції соціального захисту. Згідно Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери такими суб'єктами виступають Міністерство соціальної політики України, органи та установи, що належать до сфери його управління, Пенсійний фонд України та його територіальні органи, Національна соціальна сервісна служба та її територіальні органи, фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування та їх територіальні органи, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та інші надавачі будь-яких видів соціальної підтримки [5]. Водночас інформаційна взаємодія ЄІССС здійснюється з інформаційними системами ряду органів публічної влади [6]. Тому останню групу суб'єктів також можна віднести до учасників інформаційних правовідносин у соціальній сфері [7, с. 615].

Дубич К.В. відзначає провідну роль органів публічної влади, які формуються, наді-

лені владними повноваженнями та функціонують відповідно до Конституції України, законодавчих та інших правових актів, виконують соціальну функцію держави, регламентують взаємовідносини в системі надання соціальних послуг, зокрема між державними, недержавними інститутами та отримувачами таких послуг [4, с. 238]. Основними суб'єктами суспільних відносин у соціальній сфері, наділеними владними повноваженнями, цей вчений визначає: Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, Мінсоцполітики, інші міністерства та центральні органи виконавчої влади [4, с. 238]. На регіональному рівні до суб'єктів інформаційно-правових відносин у соціальній сфері слід віднести місцеві державні адміністрації, представницькі органи місцевого самоврядування, виконавчі органи місцевого самоврядування [7, с. 614].

Водночас охоплюючи сферу захисту соціальних прав громадян слід до кола суб'єктів інформаційних відносин у соціальній сфері віднести також і судові органи. Наприклад, відповідно до ст. 20 Закону України «Про соціальні послуги» особи, винні в порушенні законодавства про соціальні послуги, несуть цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно з законами України [3]. Інститутами, які мають забезпечувати реалізацію цього механізму державного управління системою надання соціальних послуг на загальнодержавному рівні, наголошує К.В. Дубич, є органи судової влади: Конституційний Суд і суди загальної юрисдикції, а саме Верховний суд; вищі спеціалізовані суди; апеляційні суди. Суди загальної юрисдикції розглядають цивільні, кримінальні, господарські та адміністративні справи, зокрема які стосуються порушень в системі надання соціальних послуг [8, с. 239].

Згідно Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери адміністратором Єдиної інформаційної системи соціальної сфери є державне підприємство «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України» [6].

Таким чином ми окреслили коло суб'єктів інформацій правовідносин у соціальній

сфері, що здійснюють інформаційну діяльність у вигляді створення, збору, обробки, накопичення, зберігання, пошуку, поширення, споживання інформації; створення і використання інформаційних технологій і засобів інформаційного забезпечення; захисту інформації та прав суб'єктів, які беруть участь в інформаційних процесах [7, с. 613].

В.В. Дударьов та В.М. Попович досліджуючи роботи інших вчених визначили функції, які виконують недержавні організації в системі соціального обслуговування: 1) обслуговуюча передбачає цільове надання населенню, виходячи з їх потреб, певних соціальних послуг; 2) інформаційна має на меті отримання та формування банків інформації щодо запиту з боку громади на певні соціальні послуги; 3) програмувальна та планувальна передбачає участь у створенні та реалізації соціальних проектів громади, розробка стратегії щодо анагенезу системи соціальних послуг на рівні громади; 4) контролююча передбачає перевірку якості реалізації соціальних послуг та в цілому їх ефективності [2, с. 14]. На наш погляд, з деякими особливостями, обумовленими владними повноваженнями, можна виокремлювати такі функції суб'єктів системи надання соціальних послуг: планування, координація, моніторинг, аналітична, методологічна функції та функція контролю.

Розглянемо компетенцію в інформаційній сфері окремих категорій суб'єктів системи надання соціальних послуг. Перша категорія це уповноважені органи у сфері надання соціальних послуг. Згідно ст. 11 Закону України «Про соціальні послуги» уповноваженими органами системи надання соціальних послуг є 1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення; 2) Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації; 3) виконавчі органи міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад.

Згідно чинного законодавства Міністерство соціальної політики України (Мінсоцполітики) є центральним органом виконав-

чої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері соціального захисту населення [9]. Таким чином, одним з головних повноважень Мінсоцполітики є інформаційне забезпечення надання соціальних послуг та збір, аналіз і поширення відповідно до законодавства інформації щодо надання соціальних послуг, кращого національного та міжнародного досвіду надання соціальних послуг.

Крім того до повноважень Мінсоцполітики відносяться такі повноваження, що потребують відповідного інформаційного забезпечення: формування державної політики у сфері надання соціальних послуг та здійснення управління системою надання соціальних послуг; організація та координація підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги; здійснення моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості та оприлюднення відповідних результатів; контроль за дотриманням вимог законодавства; забезпечення створення та функціонування Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг; координація діяльності місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та надавачів соціальних послуг щодо реалізації державної політики у сфері надання соціальних послуг тощо.

Таким чином інформаційне забезпечення діяльності Мінсоцполітики дозволяє виконувати ним такі функції у сфері надання соціальних послуг як: інформування, координація, моніторинг, аналітичну, методологічну функції та здійснювати контроль.

Центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, а також захисту прав дітей, здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки та за дотриманням прав дітей є Національна соціальна сервісна служба України (Нацсоцслужба) [10].

Нацсоцслужба для виконання поставлених перед нею завдань має наступні повноваження у сфері інформаційного забезпечення, тобто на виконання

інформаційної функції цього органу він:

- 1) проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу через засоби масової інформації з питань, що належать до компетенції Нацсоцслужби;
- 2) забезпечує охорону державної таємниці відповідно до вимог режиму секретності, кіберзахист, технічний і криптографічний захист інформації та здійснює контроль за дотриманням цього режиму; забезпечує реалізацію державної політики щодо державної таємниці, контроль за її збереженням в апараті Нацсоцслужби;
- 3) організовує і проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу з питань реалізації державної політики щодо сім'ї, популяризації інституту сім'ї, посилення мотивації до реєстрації шлюбу та відповідального батьківства, здорового способу життя, поширення інформації про права та послуги для сімей;
- 4) узагальнює відомості щодо проблемних питань в системі охорони дитинства з подальшою передачею інформаційно-аналітичних матеріалів до Мінсоцполітики;
- 5) проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу та консультації з питань застосування законодавства у сфері захисту прав дітей;
- 6) надає в установленому порядку громадянам України, іноземцям та громадянам України, які проживають за межами України, – кандидатам в усиновлювачі інформацію про дітей, які можуть бути усиновлені, а також направлення для знайомства з дитиною за місцем її проживання;
- 7) проводить збір, аналіз та поширення відповідно до законодавства інформації про надання соціальних послуг, успішний національний та міжнародний досвід надання соціальних послуг, організовує його впровадження;
- 8) забезпечує інформування населення про соціальні послуги, їх зміст, порядок надання;
- 9) збирає, аналізує і поширює відповідно до законодавства інформацію про домашнє насильство, удосконалює систему показників у формах державної статистичної звітності щодо запобігання та протидії домашньому насильству;
- 10) веде облік випадків дискримінації за ознакою статі, узагальнює інформацію про такі випадки, вносить пропозиції щодо їх усунення;
- 11) забезпечує проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи та консультацій з питань засто-

сування законодавства щодо соціального захисту осіб з інвалідністю; 12) узагальнює відомості щодо проблемних питань соціального захисту осіб з інвалідністю та подає відповідні інформаційно-аналітичні матеріали до Мінсоцполітики; 13) отримує безоплатно в установленому порядку від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та їх посадових осіб інформацію, документи і матеріали, що стосуються питань діяльності Нацсоцслужби тощо [10].

Інформаційного забезпечення потребують реалізація також таких функцій Нацсоцслужби з планування, координації, моніторингу, проведення аналізу, формування методології та здійснення контролю.

Для забезпечення своєї діяльності Нацсоцслужба використовує інформаційні системи єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб; єдиної інформаційно-аналітичної системи соціального захисту та соціального обслуговування населення, а також на її базі єдиної інформаційно-аналітичної системи обліку та управління коштами соціальної сфери і пенсійного забезпечення з використанням електронної соціальної картки; централізованого банку даних з проблем інвалідності; єдиного електронного банку даних про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів; державного реєстру майнових об'єктів оздоровлення та відпочинку дітей, а також інші програмні ресурси. Ця служба також може отримувати від посадових осіб структурних підрозділів місцевих держадміністрацій, органів місцевого самоврядування, що забезпечують надання соціальної підтримки, служб у справах дітей, суб'єктів, що надають соціальні послуги, та отримувачів соціальної підтримки письмові пояснення щодо причин допущення порушень законодавства з питань надання соціальної підтримки. Нацсоцслужба має право також в установленому законодавством порядку користуватись відповідними інформаційними базами даних державних органів, державними, у тому числі урядовими системами

зв'язку і комунікації, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами [10].

У сфері інформаційного забезпечення Нацсоцслужби її голова забезпечує дотримання встановленого Міністром соціальної політики порядку обміну інформацією між Мінсоцполітикою і Нацсоцслужбою та своєчасність її подання.

Серед повноважень, пов'язаних із їх інформаційним забезпеченням, Рад міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих органів міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад як уповноважених органів у сфері надання соціальних послуг є наступні: 1) узагальнення визначених районними державними адміністраціями, виконавчими органами міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад потреб у соціальних послугах, оприлюднення відповідних результатів; 2) інформування населення регіону про перелік соціальних послуг, їх зміст і порядок надання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я; 3) забезпечення ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг на регіональному рівні; 4) здійснення контролю; 5) здійснення на регіональному рівні моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості та оприлюднення відповідних результатів; 6) координація діяльності суб'єктів системи надання соціальних послуг на регіональному рівні; 7) забезпечення взаємодії надавачів соціальних послуг та органів, установ, закладів, фізичних осіб – підприємців, які в межах своєї компетенції надають на регіональному рівні допомогу вразливим групам населення та особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах, та/або здійснюють їх захист; 8) збір, аналіз та поширення відповідно до законодавства інформації щодо надання соціальних послуг, сприяння впровадженню кращого досвіду надання соціальних послуг; 9) організація та забезпечення підвищення професійної компетентності/квалі-

фікації працівників, які надають соціальні послуги; 10) забезпечення надання на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці соціальних послуг особам/сім'ям відповідно до їхніх потреб тощо [3].

Другу категорію суб'єктів системи надання соціальних послуг утворюють їх отримувачі. Отримувачами соціальних послуг є особи/сім'ї, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, яким надаються соціальні послуги [3]. Чинники, що можуть зумовити складні життєві обставини: а) похилий вік; б) часткова або повна втрата рухової активності, пам'яті; в) невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування; г) психічні та поведінкові розлади, у тому числі внаслідок вживання психоактивних речовин; г) інвалідність; д) бездомність; е) безробіття; є) малозабезпеченість особи; ж) поведінкові розлади у дітей через розлучення батьків; з) ухилення батьками або особами, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків із виховання дитини; и) втрата соціальних зв'язків, у тому числі під час перебування в місцях позбавлення волі; і) жорстоке поводження з дитиною; ї) насильство за ознакою статі; й) домашнє насильство; к) потрапляння в ситуацію торгівлі людьми; л) шкода, завдана пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією.

Згідно статті 6 Закону України «Про соціальні послуги» використання інформації про отримувачів соціальних послуг, що стала відома під час реалізації цього Закону, та інформації, доступ до якої обмежений отримувачами соціальних послуг, здійснюється відповідно до законодавства про інформацію та захист персональних даних.

Отримувачі соціальних послуг згідно ст. 12 Закону України «Про соціальні послуги» в аспекті інформаційного забезпечення мають право: отримання від суб'єктів системи надання соціальних послуг повної та вичерпної інформації про свої права, обов'язки, порядок і умови надання соціальних послуг у формі,

доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я; конфіденційність інформації особистого характеру, що стала відома суб'єктам системи надання соціальних послуг під час реалізації цього Закону; доступ до інформації, що міститься в його особовій справі як отримувача соціальних послуг; повагу до приватного життя, на свободу думки та висловлювань [3].

Водночас отримувачі соціальних послуг, їхні законні представники зобов'язані: надавати повну і достовірну інформацію, необхідну для визначення їхніх потреб у соціальних послугах, права на отримання соціальних послуг та визначення умов договору про надання соціальних послуг, а також своєчасно інформувати надавачів соціальних послуг про всі обставини, що впливають на надання або припинення надання соціальних послуг [3].

Надавачі соціальних послуг є третьою категорією суб'єктів системи надання соціальних послуг. Згідно Закону України «Про соціальні послуги» надавачі соціальних послуг це юридичні та фізичні особи, фізичні особи – підприємці, включені до розділу «Надавачі соціальних послуг» відповідно до Порядку формування, ведення та доступу до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2021 р. № 99 [11].

Надавачі соціальних послуг провадять свою діяльність відповідно до законодавства про соціальні послуги, на підставі установчих та інших документів, якими визначено перелік соціальних послуг та категорії осіб, яким надаються такі послуги, за умови забезпечення їх відповідності критеріям діяльності надавачів соціальних послуг, встановленим Кабінетом Міністрів України.

Надавачі соціальних послуг можуть належати до державного, комунального або недержавного секторів.

До надавачів соціальних послуг державного/комунального сектору належать надавачі соціальних послуг, утворені органами, зазначеними у частині першій статті 11 Закону України «Про соціальні послуги», діяльність яких фінансується за рахунок коштів відповідного бюджету/бюджетів.

До надавачів соціальних послуг державного/комунального сектору належать: 1) установи/заклади надання соціальних послуг (стаціонарні, реабілітаційні, тимчасового перебування); 2) інші установи/заклади соціальної підтримки (обслуговування), у тому числі спеціалізовані служби підтримки осіб, постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності, можуть надавати соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі без проходження навчання та дотримання державних стандартів соціальних послуг отримувачам соціальних послуг з числа членів своєї сім'ї, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права і обов'язки та є: 1) особами з інвалідністю I групи; 2) дітьми з інвалідністю; 3) громадянами похилого віку з когнітивними порушеннями; 4) невиліковно хворими, які через порушення функцій організму не можуть самостійно пересуватися та самообслуговуватися; 5) дітьми, яким не встановлено інвалідність, але які є хворими на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежні), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, дітьми, які отримали тяжку травму, потребують трансплантації органа, потребують паліативної допомоги. Перелік зазначених тяжких захворювань, розладів, травм, станів дітей, яким не встановлено інвалідність, затверджує Кабінет Міністрів України. Фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності, виплачується компенсація за догляд [3].

Для отримання статусу надавача соціальних послуг юридична особа чи фізична особа – підприємець має: відповідати критеріям діяльності надавачів соціальних послуг, визначеним постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження

критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг» від 03.03.2020 р. № 1857, та бути включеним до розділу «Надавачі соціальних послуг» Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг [12].

Критерії діяльності надавачів соціальних послуг розроблено з метою встановлення єдиних вимог до надавачів соціальних послуг незалежно від форми власності та господарювання. Всі надавачі соціальних послуг мають дотримуватися загальних критеріїв діяльності: 1) наявність установчих та інших документів, якими визначено перелік соціальних послуг, категорії осіб, яким надаються такі послуги; 2) надання соціальних послуг відповідно до державних стандартів соціальних послуг; 3) відповідний фаховий рівень працівників надавача соціальних послуг, які надають такі послуги (соціальних працівників, соціальних менеджерів, фахівців із соціальної роботи, соціальних педагогів, психологів та інших); 4) відсутність фінансової заборгованості; 5) наявність у працівників надавача соціальних послуг особистих медичних книжок та своєчасність проходження обов'язкових профілактичних медичних оглядів; 6) наявність у надавача соціальних послуг приміщень, які відповідають ДБН В.2.2-40:2018 «Будинки і споруди. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення»; 7) інформування населення про наявні соціальні послуги та електронні сервіси (перелік соціальних послуг, категорії осіб, яким вони надаються, умови та порядок їх надання тощо) через електронні засоби комунікації та соціальні мережі, смс-інформування, друковану продукцію (буклети, ліфлети тощо) у формі, доступній для сприйняття особами з будь-якими порушеннями здоров'я; 8) наявність публічного звіту про діяльність з надання соціальних послуг та результатів оцінки якості соціальних послуг [13].

Спеціальних критеріїв мають дотримуватися надавачі соціальних послуг, які надають соціальні послуги, що передбачають цілодобове перебування / проживання, нічне або денне перебування у приміщенні надавача соціальних послуг, зокрема з харчуванням (догляд, підтримане проживання, притулок та інші),

соціальні послуги, що надаються екстрено (кризово), та допоміжні соціальні послуги. Надавачі соціальних послуг, діяльність яких відповідає загальним або спеціальним критеріям, можуть бути внесені до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг [13].

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про організацію надання соціальних послуг» надання соціальних послуг забезпечується шляхом формування та розвитку соціальних послуг, зокрема, створення мережі надавачів соціальних послуг державного / комунального сектору, залучення надавачів соціальних послуг недержавного сектору (підприємства, установи, організації, громадські об'єднання, благодійні, релігійні організації тощо), залучення волонтерів, запровадження посад відповідних фахівців (працівників) та проведення їх навчання, підвищення професійної компетентності / кваліфікації працівників – надавачів соціальних послуг тощо [13].

Надавачі соціальних послуг зобов'язані: 1) взаємодіяти з іншими суб'єктами системи надання соціальних послуг, а також з органами, установами, закладами, фізичними особами – підприємцями, які в межах своєї компетенції надають на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці або територіальної громади допомогу вразливим групам населення та особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах, та/або здійснюють їх захист; 2) інформувати населення та кожного отримувача соціальних послуг про перелік соціальних послуг, які вони надають, зміст та обсяги таких послуг, умови і порядок їх отримання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я; 3) надавати допомогу отримувачам соціальних послуг у вирішенні їхніх соціально-побутових питань, у тому числі шляхом представлення їхніх інтересів; 4) вносити відомості про отримувачів соціальних послуг до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг; 5) дотримуватися принципів надання соціальних послуг; 6) надавати соціальні послуги відповідно до державних стандартів соціальних послуг; 7) не розголошувати інфор-

мацію особистого характеру, що стала їм відома під час надання отримувачам соціальних послуг; 8) сприяти здійсненню моніторингу надання соціальних послуг та оцінки їх якості уповноваженими органами у системі надання соціальних послуг; 9) додержуватися інших вимог законодавства про соціальні послуги [3].

Водночас, надавачі соціальних послуг мають право: 1) запитувати та отримувати в органах державної влади та органах місцевого самоврядування інформацію, необхідну для організації надання соціальних послуг; 2) залучати на договірній основі підприємства, установи, організації до надання соціальних послуг; 3) залучати грошові кошти та інші ресурси (людські, матеріальні, інформаційні тощо), необхідні для надання соціальних послуг [3].

Згідно ст. 8 та 14 Закону України «Про соціальні послуги» об'єднання працівників системи надання соціальних послуг, об'єднання надавачів та отримувачів соціальних послуг є четвертою категорією суб'єктів системи надання соціальних послуг. Об'єднання надавачів соціальних послуг це громадське об'єднання, засновниками та членами якого є надавачі соціальних послуг, метою діяльності якого є захист прав та інтересів надавачів соціальних послуг. Об'єднання отримувачів соціальних послуг – громадське об'єднання, засновниками та членами якого є отримувачі соціальних послуг, їхні законні представники, метою діяльності якого є захист прав та інтересів отримувачів соціальних послуг. Об'єднання працівників системи надання соціальних послуг – громадське об'єднання, засновниками та членами якого є працівники системи надання соціальних послуг, метою діяльності якого є захист прав та інтересів працівників системи надання соціальних послуг, а також інтересів громадян, пов'язаних із професійною діяльністю у системі надання соціальних послуг [3]. Ці об'єднання виконують дорадчу, інформаційну, моніторингову та аналітичну функції.

Так, уповноважені органи системи надання соціальних послуг у порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соці-

ального захисту населення, можуть залучати на платній або безоплатній основі об'єднання працівників системи надання соціальних послуг, об'єднання надавачів та отримувачів соціальних послуг до: 1) визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах; 2) здійснення моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості, аналізу відповідності соціальних послуг визначеним потребам у соціальних послугах; 3) інформування населення про перелік соціальних послуг, їх зміст та порядок надання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я; 4) підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги; 5) розроблення та/або вдосконалення нормативно-правових актів з питань надання соціальних послуг, з питань підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги, та фізичних осіб, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності; 6) вивчення та впровадження кращого досвіду надання соціальних послуг; 7) здійснення моніторингу взаємодії суб'єктів системи надання соціальних послуг; 8) надання допомоги особам у реалізації права на отримання соціальних послуг; 9) розроблення місцевих програм, що передбачають надання соціальних послуг [3].

Спираючись на концепцію Г.О. Блінової, яка визначила у дисертації особливості інформаційного забезпечення органів публічної влади та сформулювала його поняття як теоретико-правової категорії [14, с. 57–58], а також враховуючи виявлені особливості інформаційних потреб суб'єктів системи надання соціальних послуг, їх функцій та повноважень у сфері обігу соціальної інформації можна зробити наступні висновки.

Висновки. Таким чином ознаками інформаційного забезпечення суб'єктів системи надання соціальних послуг в Україні є наступне: 1) його змістом є непереривний процес, що складається з різних видів інформаційної діяльності уповнова-

жених органів у сфері надання соціальних послуг; отримувачів соціальних послуг; надавачів соціальних послуг; об'єднань працівників системи надання соціальних послуг; об'єднань надавачів соціальних послуг; об'єднань отримувачів соціальних послуг; 2) методами реалізації інформаційного забезпечення суб'єктів системи надання соціальних послуг в Україні є створення, використання, дослідження, зберігання, захисту, передавання, обробки, знищення соціальної інформації та персональних даних; 3) основним ресурсом є соціальна інформація, вид, якість, обсяг, структура, форма, строк та носії використання якої визначаються інформаційними потребами суб'єктів системи надання соціальних послуг; 4) засобами інформаційного забезпечення є інформаційні системи, мережі, ресурси та інформаційні технології, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки; 5) реалізується інформаційне забезпечення через комплекс нормативно-правових, організаційно-управлінських, науково-технічних та інших заходів; 6) метою цього виду інформаційного забезпечення є задоволення інформаційних потреб та забезпечення реалізації інформаційних прав уповноважених органів у сфері надання соціальних послуг; отримувачів соціальних послуг; надавачів соціальних послуг; об'єднань працівників системи надання соціальних послуг; об'єднань надавачів соціальних послуг; об'єднань отримувачів соціальних послуг.

Саме поняття інформаційне забезпечення суб'єктів системи надання соціальних послуг в Україні, на наш погляд, варто розуміти як забезпечений комплексом нормативно-правових, організаційно-управлінських, науково-технічних заходів непереривний процес створення, використання, дослідження, зберігання, захисту, передавання, обробки, знищення інформації визначеного виду, якості, обсягу, структури, форми, за допомогою інформаційних систем, мереж, ресурсів та технологій, спрямований на задоволення інформаційних потреб і реалізацію інформаційних інтересів суб'єктів системи надання соціальних послуг в Україні. На

наш погляд, інформаційне забезпечення органів публічної адміністрації – це процес, що забезпечується роботою відповідного механізму.

Список використаної літератури:

1. Булуй Г., Якобчук В., Плотнікова М., Булуй В. Інноваційно-інформаційні технології управління соціально-економічним розвитком територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток (електронний журнал)*. 2021. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2023>
2. Дударьов В.В., Попович В.М. Соціальне замовлення як інструмент підвищення ефективності надання соціальних послуг на регіональному рівні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2019. Випуск 2 (42). С. 11–17. <http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/194766/194954>
3. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 18. ст. 73.
4. Дубич К.В. Механізм державного управління системою надання соціальних послуг: дис. ... докт. наук з держ. управл. (25.00.02). Київ, 2015. 437 с.
5. Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р. *Урядовий кур'єр* від 31.10.2020. № 212.
6. Про затвердження Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 404. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/404-2021-%D0%BF#Text>
7. Чалик В.Р. Інформаційні правовідносини у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 9. 2022. С. 612-616. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-9/150>
8. Демкова М.С. Інформаційне право: стан та перспективи розвитку в Україні. *Право України*. 2004. № 5. С. 169–171.
9. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF#Text>
10. Положення про Національну соціальну сервісну службу України. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 р. № 783. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-%D0%BF#Text>
11. Про Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг. Порядок формування, ведення та доступу до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 2021 р. № 99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99-2021-%D0%BF#Text>
12. Про затвердження критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2020 р. № 185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2020-%D0%BF#Text>
13. Скіпальська Г., Королюк Н, Малько Ю., Рябушенко Н. Організації громадянського суспільства як надавачі соціальних послуг. Посібник. 2022. 43 с. URL: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/weact_dovidkovyy_posibnyk_dlya_ogs_final.pdf
14. Блінова Г.О. Адміністративно-правові засади інформаційного забезпечення органів публічної адміністрації в Україні: актуальні питання теорії та практики. Дис. на здобут. наук. ступ. докт. Юрид. наук. Запоріжжя. 2019. 458 с.

Chalyk V. Information support of the subjects providing social services in Ukraine

The article defines the features of information provision of subjects of the social services provision system in Ukraine, namely: its content is a continuous process consisting of various types of information activities of authorized bodies in the field of social services provision; recipients of social services; social service providers; unions of employees of the system of providing social services; associations of social service providers; associations of recipients of social services; the methods of implementing information provision of the subjects of the system of providing social services in Ukraine are the creation, use, research, storage, protection, transfer, processing, destruction of information; the main resource is information, the type, quality, volume, structure, form, term and means of use of which are determined by the information needs and subjects of the system of providing social services; means of information support are information systems, networks, resources and

information technologies, which are built on the basis of the use of modern computing and communication technology; information provision is implemented through a complex of normative and legal, organizational and managerial, scientific and technical and other measures; the purpose of this type of information provision is to satisfy information needs and ensure the implementation of the information rights of authorized bodies in the field of providing social services; recipients of social services; social service providers; unions of employees of the system of providing social services; associations of social service providers; associations of recipients of social services. The formulated author's concept of information provision of the subjects of the system of providing social services in Ukraine as provided by a complex of normative-legal, organizational-management, scientific-technical measures, a continuous process of creation, use, research, storage, protection, transfer, processing, destruction of information of a certain type, quality, volume, structure, form, with the help of information systems, networks, resources and technologies, aimed at satisfying information needs and realizing information interests of subjects of the system of providing social services in Ukraine.

Key words: *information support of the social sphere, social rights, implementation, protection, social information, social security, social services, system of providing social services.*